

Områdesnämnden för humanvetenskap

Elisabeth Wåghäll Nivre
Vicerektor

Socialdepartementet
Regeringskansliet

Handläggare:
Karolina Alveryd

Yttrande över remiss: Jämställt föräldraskap och goda uppväxtvillkor för barn - en ny modell för föräldraförsäkringen (SOU 2017:101)

Områdesnämnden för humanvetenskap har ombetts att till Socialdepartementet inkomma med synpunkter på remiss av betänkandet *Jämställt föräldraskap och goda uppväxtvillkor för barn - en ny modell för föräldraförsäkringen (SOU 2017:101)*. Betänkandet har remitterats till Juridiska fakulteten och Samhällsvetenskapliga fakulteten. Synpunkter har inkommit från Juridiska fakulteten och Samhällsvetenskapliga fakulteten och redovisas i bifogade bilagor, som utgör områdesnämndens svar.

Elisabeth Wåghäll Nivre

Karolina Alveryd

Karolina Alveryd
Utredare
Juridiska fakultetskansliet

Områdesnämnden för humanvetenskap

Remiss: Jämställt föräldraskap och goda uppväxtvillkor för barn - en ny modell för föräldraförsäkringen (SOU 2017:101) samt förslag enligt bilaga

Utredningen har haft i uppdrag att göra en översyn av reglerna för föräldraledighet och föräldraförsäkring. Syftet har varit att identifiera problem och föreslå åtgärder för att föräldraförsäkringen i högre grad än i dag ska bidra till jämställdhet på arbetsmarknaden, ett jämställt föräldraskap liksom även fortsatt bidra till goda uppväxtvillkor för barn.

Utredningens tre centrala förslag är huvudsakligen:

- 390 dagar föräldraledighet (av 460 totalt) ges till barnets treårsdag, efter det ges 10 dagar per år tills barnet fyllt 10 år (ersättning ska inte kunna sparas från ett år till ett annat). Rätten till ledighet utan föräldrapenning ska inte ändras;
- totalt reserveras 130 dagar tills barnet fyller 3 år, och därefter 3 dagar per år per förälder med en tredjedel av försäkringen fortsatt fritt överförbar;
- gruppen som kan ta del av föräldrapenning utökas till att också innefatta förälders sambo och det föreslås att 30 dagar per förälder är fritt överförbara till annan försäkrad; samt
- lägstnivån inom föräldrapenning tas bort och föräldern ska under hela kvalificeringstiden ha rätt till en sjukpenning som överstiger 180 kronor om dagen. Rätten till graviditetspenning ändras så att den kan lämnas till och med dagen före den beräknade födelsen av barnet, en tio dagar längre förmånstid och att inkomsttaket höjs till 8,0 prisbasbelopp.

Synpunkter:

De föreslagna åtgärderna fyller väl syftet med utredningsarbetet att föreslå åtgärder för att föräldraförsäkringen i högre grad än i dag ska bidra till jämställdhet på arbetsmarknaden. Juridiska fakultetsnämnden tillstyrker utredningsförslaget.

Remissvaret har på fakultetsnämndens uppdrag beslutats av dekanus, professor Jessika van der Sluijs. Yttrandet har beretts av docent Laura Carlson. Föredragande har varit utredare Karolina Alveryd. Yttrandet har expedierats av Juridiska fakultetskansliet.

Jessika van der Sluijs

Karolina Alveryd

Stockholms
universitet

Dnr SU FV-1.1.3-0313-18

2018-04-23

Tina Sjöberg, handläggare
Samhällsvetenskapliga fakulteten

Områdesnämnden för humanvetenskap

Yttrande över slutbetänkandet **Jämställt föräldraskap och goda uppväxtvillkor för barn – en ny modell för föräldraförsäkring** (SOU 2017:101)

Samhällsvetenskapliga fakulteten har erbjudits att inkomma med ett yttrande till Områdesnämnden för humanvetenskap över slutbetänkandet *Jämställt föräldraskap och goda uppväxtvillkor för barn – en ny modell för föräldraförsäkring (SOU 2017:101)*.

Remissen har besvarats av Psykologiska institutionen. Institutionens yttrande bifogas här och utgör i sin helhet fakultetens remissvar.

Detta beslut har fattats av dekanus Astri Muren och föredragande har varit handläggare Tina Sjöberg.

Astri Muren
Dekanus

Tina Sjöberg
Handläggare

Samhällsvetenskapliga fakultetsnämnden

Maarit Johnson
Psykologiska institutionen
Stockholms universitet
106 91 Stockholm
mtjn@psychology.su.se

Yttrande över slutbetänkandet från Utredningen om en modern föräldraförsäkring (SOU 2017:101). Diarienummer S2017/07382/FST

Principen om barnets bästa

Enligt regeringens direktiv skulle utredningen i sina överväganden ta hänsyn till Barnkonventionens princip om att all lagstiftning ska utgå från vad som är bäst för barnet. Trots detta har barnens behov, rättigheter och konsekvenserna av förslaget för barnen beaktats endast marginellt i slutbetänkandet. Explicit behandlas dessa i endast tre delkapitel (3.1.4, 7.7.5 och 9.2.2). Denna underprioritering av barnet avspeglades också genom att inga beteendevetare eller utvecklingspsykologer fanns bland utredningens sakkunniga experter.

Barn behöver mer tid med föräldrarna

Det är positivt att utredningen föreslår att föräldradagarna skall utnyttjas under barnets tidiga småbarnstid och att papporna uppmuntras att utnyttja en större andel av dessa viktiga dagar än förut. Vad som är problematiskt är att de föreslagna totalt 16 månaderna föräldratid för barnen under tre år (som kan bli ännu färre om pappor vägrar) tyvärr inte räcker för att ge barnet den kontinuerliga föräldranärvaron det allra mest behöver under den känsligaste utvecklingsfasen mellan 1-2.5 år. Det är en tid i livet då en trygg anknytning och sund självkänsla grundas hos barnet med stor betydelse för senare anpassning och hälsa. Om barnets bästa verkligen står i fokus är det ytterst viktigt med en utvidgning av föräldradagarna och att uttagsreglerna ändras så att 90 procent tas ut senast den dag då barnet uppnår två och ett halvt års åldern.

På 1960-talet var Socialstyrelsen och Medicinalstyrelsen eniga om att barn inte är psykiskt, emotionellt och fysiskt mogna att börja i lekskolan/förskolan förrän vid tre års ålder. Idag höjs röster som vill lyfta den kognitiva utvecklingen och 'stimulansen' som viktigaste argumentet för tidig förskoledebut. Det är ingalunda oviktigt med stimulans men barn mellan 1-3 år tar ingen skada för sin senare anpassning och välmående om stimulansen inte ges av pedagoger. Att utforska världen naturligt i vardagen med kastruller, toarullar, mammas tofflor och grytunderlägg som snurrar så fint på golvet, upptäcka sin spegelbild eller skriva bokstäver med pappas dator räcker gott de första tre åren. En trygg anknytning och självkänslans gynsamma utveckling däremot kan inte formas utan kontinuitet i föräldrars närvaro de tidiga åren. Senare forskning har också visat att utvecklingen av barnens hjärnor och kognitiva förmågor inte är tillräcklig för att klara alla de intryck som blir följden av att relatera till många barn och vuxna i stora grupper. För att vara väl förberedda för inträdet till förskolan behöver barnen först få en trygg anknytning till mamma och pappa (eller annan vårdnadshavare). För att klara av de dagliga separationerna från de primära anknytningspersonerna, som en dagisdebut för med sig, krävs dessutom en viss mognad gällande tidsuppfattning, minne och förmåga att hålla kvar en mental bild av föräldern. Utan dessa fundamentala förutsättningar är risken stor för att barnets självkänsla blir lidande, ibland med konsekvenser för resten av livet.

Betydelsen av tidiga barndomsår för trygghet och självkänsla

Jag har under 25 års tid forskat om självet och självkänslan vid Stockholms universitet. Ett kontinuerligt samspel med föräldrarna i en positiv känsloton och deras lyhörda speglade av barnets behov ger barnet en grundläggande självkänsla. Då denna befästs genom autonoma processer under de första åren, innan hjärnbarken har utvecklats, kan den liknas vid ett vaccin som ger skydd senare i livet. Åtskilliga

studier har visat betydelsen av den 'inre' självkänslan för senare beteendemönster, anpassning och hälsa som jag i populär form belyser i min bok *Självkänsla och anpassning* (Studentlitteratur, 2003). Eftersom självkänsla är ett fundamentalt socialt och psykologiskt behov hos människan kommer en bristande grundsjälvkänsla att leda till en ständig jakt på bekräftelse under livet, men, paradoxalt nog, kan yttre bekräftelser ge tillfredsställelse endast för stunden.

Den psykiska ohälsan ökar dramatiskt bland barn och unga vuxna. Förutom depression, ätstörningar och utmattningssyndrom är beteendestörningar som mobbning, våld och näthat allt vanligare i dessa grupper. Tidigt upplevd bekräftelse av de primära anknytningspersonerna är grunden till god anpassning som främjar psykisk och psykosocial hälsa. Därför behöver barn mer tid med sina föräldrar för att utveckla en stabil självkänsla som ger empati, tillit och resurser att hantera motgångar.

Mot denna bakgrund ser jag det som allvarligt att utredningen inte förmått att analysera vad ett införlivande av Barnkonventionen i svensk lagstiftning innebär för utformningen av föräldraförsäkringen. Svenska föräldrar tycks dock ha en uppfattning om vad som är bäst för deras barn, vilket indirekt framgår av data och enkäter som utredaren refererar. Varför skulle studier utförda av Försäkringskassan annars visa att föräldrarna skjuter på förskoledebuten genom att vara hemma åtskilliga månader utan ersättning från Försäkringskassan? Utredningen nämner också att svenska folket i gemen anser att barn inte bör börja på dagis förrän efter två års åldern. **Utredningens förslag tycks således gå stick i stäv med svenska medborgarnas, föräldrarnas och Barnkonventionens ståndpunkt genom att vilja förkorta tiden för föräldraledighet istället för att ge fler månader.** Idealet utifrån barnperspektivet vore utvidgning till 24 månader (som även LO krävde på 1980- och 90-talen) så jämnt fördelat mellan föräldrarna som möjligt. Det bör också fortsatt vara möjligt att kombinera uttag av föräldraförsäkring med dagar eller perioder av föräldraledighet utan ersättning från Försäkringskassan. För barnens bästa behövs så flexibla regler i detta avseende att föräldrar i rimlig utsträckning kan välja tidpunkt för förskoledebuten.

Barnets bästa är samhällets bästa

En modern föräldraförsäkring utformat så att den ser till att barnen får en grundtrygghet och sund självkänsla under de första två till tre åren i livet är det klokaste en nation kan investera i. I längden ger den en både ekonomisk och psykosocial vinst i form av starka, empatiska och välmående individer.

Därför vore det bästa för våra barn, och för kvinnors och mäns jämställdhet, att kombinera ökad kvoterad av föräldraförsäkringen med fler betalda månader. Per Kågeson framför i sin bok *Jämställda men inte på mannens villkor och barnens bekostnad* (Hjalmarson & Högberg, 2017) övertygande argument för att detta vore möjligt. Han menar att kostnaden för några ytterligare månader i föräldraförsäkringen inte blir stor om man jämför med den troliga kostnaden för förskolor som uppfyller forskningens och myndigheternas rekommendationer avseende gruppstorlek och personaltäthet. Det saknas alltså skäl för samhället att samtidigt betala för kraftigt subventionerad förskola och för föräldraledighet. I det långa perspektivet gynnar en klok familjepolitik, som utgår från barnets bästa, samhället genom ett ökat välbefinnande och reducerade kostnader för sjukvården.

Maarit Johnson
Docent i psykologi med
självkänsla som forskningsområde